

Senior v ústavním zařízení

- *„Když naše civilizace postrádá životaschopný ideál stáří, nedává skutečný útulek konceptu celého života.*
- *Následkem toho naše společnost opravdu neví, jak začlenit staré do svých primárních vzorců a konvencí nebo do svého životně důležitého fungování.*
- *Spíše než přijati bývají často staří jedinci vylučováni ze společnosti, zanedbáváni a přehlíženi; staří již nejsou považováni za nositele moudrosti, ale za ztělesnění studu“ (Erikson, 1999, s. 109).*

Náročnost stárnutí a života ve stáří

- Vágnerová (2000, s. 460) vidí důvod k osamělosti ve ztrátě mnoha sociálních kontaktů, dále pak v proměně okolního světa, který se najednou zdá být cizí. Strach z opuštěnosti ovlivňují sociální situace, např. ztráta partnera, zhoršený fyzický stav snižující možnost sociálního kontaktu, ale také psychika, která skrze úbytek kompetencí, skrze depresi či změněnu osobnosti eliminuje přijatelné sociální kontakty.
- **Je pravdou, že starší člověk se již kontaktuje s menším počtem lidí, nové vztahy příliš nevyhledává, a tak soustředí svou pozornost pouze na ty vztahy, které jsou pro něj důležité a prověřené. Ztráta každého takového vztahu tedy logicky vyznívá jako hluboce citelná.**

- *„V naší společnosti stále přetrvává model šedesátých let, který úspěšné stárnutí spatřoval v trávení volného času v klidu domova.*
- *A dále v ochotě přijmout změny sociálních rolí, dobrovolně nést sociální osamělost ve stáří a postupně se také vzdát společenských i životních rolí a odpočívat doma s myšlenkou „vždyť si to zasloužím, napracoval jsem se dost a dost“ (Klevetová, Dlabalová, 2008, s. 14).*

- *„Přijmout bolest, přijmout stáří a považovat to za normální součást života.*
- *To nás měli doma a ve škole naučit!
To ostatní si najdeme na googlu“
(Šiklová, 2009,
s. 30).*

- Starý člověk má zůstat doma, tam, kde prožil své lásky i svá zklamání, životní úspěchy i neúspěchy, kde zapustil kořeny. Jedině na tomto místě lze pokračovat opravdu přirozeně, neboť pouze tady tkví jeho dosavadní život, zde žijí vzpomínky - už jen proto, že důvěrně známé věci a stará zákoutí je stále evokují.
- *„Opustit svůj dům nebo byt znamená rozloučit se s minulostí, se vším, co tvořilo dosavadní život...A je to mnohem horší, když na to člověk není připraven“* (Pichaut, Thareauová, 1998, s. 31).

- Se změnami, které stáří přináší, nejčastěji se snižující se schopností sebepéče jsou senioři nuceni hledat odpovědi na vtíravé otázky: postarají se o mě moji blízcí, až to budu nejvíc potřebovat?
- Nebude je to obtěžovat? Neodmítnou mě? Budou mít čas a prostředky? Nezkomplikují jim život? Neměl bych se raději poohlédnout po nějaké instituci, třeba po domově pro seniory?

- Do domova pro seniory se většinou lidí nechce, cítí však, že nemoci a snižující se soběstačnost budou čím dál palčivější. Útěchou jim bývá vize profesionální kvalitní celodenní péče a v neposlední řadě i permanentní přítomnost zdravotnického personálu.
- Haškovcová (1989, s. 183) výstižně charakterizuje kvalitní péči jako soubor složek, mezi nimiž musí panovat propojení a jistá harmonie, a to na všech úrovních – individuální, sociální, zdravotní i hmotné.
- Složka individuální má obsahovat jakýsi pocit spokojenosti a osobní jistoty, sociální pak integraci do nějakého společenství, neméně důležité je těšit se přiměřenému zdraví a mít jistou úroveň hmotného zajištění.

- Materiální a zdravotní zabezpečení nestačí
- Přejchod starého člověka do zařízení sociální péče znamená zásadní zásah do všech dimenzí jeho dosavadního života, nastává v době, kdy je člověk skutečně méně adaptabilní.
- Těžko tak můžeme očekávat přiměřené reakce na kaskádu nezvratných životních změn.
Kepinski připomíná (1986. s. 278), že schopnost adaptability sice nevymizela úplně, ale vyhýbat se změnám životních stereotypů je jednou ze zásad geriatric.

- Lidé, kteří se stanou obyvateli domova pro seniory, mají za sebou dlouhý život v řadě rozmanitých rolí, byli zvyklí nějak fungovat a nemají zkušenost s rolí „obyvatele domu pro seniory“.
- Proto při vstupu do takového zařízení používají takové vzorce chování, na jaké byli dosud zvyklí
- V institucionálním zařízení je ale najednou všechno jinak, zažitá způsoby jednání mnohdy neplatí, senioři se cítí zaskočení, zmocňuje se jich strach a smutek, cítí se nepotřební.
- Podpora personálu, a pokud možno i podpora blízkých, je nesmírně důležitá, starý člověk potřebuje mít vedle sebe někoho, kdo mu pomůže překonat toto těžké období, potřebuje pečujícího, který mu nedovolí přijmout „roli nikoho“ a ztotožnit se s ní.

Adaptace

- Ačkoli život seniora často zasáhne celá smršť změn, je vždy dobré zajistit, aby novoty přicházely postupně, v malých dávkách.. *„Každý člověk je citlivě zasažen, když je omezována jeho autonomie. I když každý z nás může očekávat omezení až ztrátu svých schopností, vždy je takový člověk citlivě zasažen. Mnohdy právě vstup do zařízení nabízející péči o seniory začíná takto neslavně. Je pak velkým úkolem personálu, aby pomohl klientovi překonat obtíže se zvykáním si na nové životní události“* (Venglářová, 2007 s. 15).

*„Model života naší civilizace, podle něhož je výkonnost nejvyšší měrou hodnoty člověka, starým lidem nepřeje“
(Kepinsky, 1986, s. 173).*

- Lidé 21. století podléhají obavám, že stáří je obdobím, kdy to s nimi půjde z kopce, stanou se z nich nepotřební, zatěžující a závislí a budou se muset vzdalovat od toho, co by opravdu chtěli a co jim bylo po celá desetiletí blízké. Starým lidem ve velké většině chybí hřejivý pocit lidské pospolitosti. **Zřejmě dnešní společnost vytvořila model stáří, který evidentně nevyhovuje právě starým lidem.**

Většina starých lidí pomoc od nejbližších očekává, jelikož vnímá realitu své aktuální či hrozící závislosti

- Touha zůstat ve své rodině či v místě svých kořenů je touhou velmi silnou.
- Povinnost postarat se o své rodiče nebo prarodiče je záležitostí čistě morální, sladit požadavky lidí se sníženou soběstačností či nemocí s možnostmi mladších v rodině vyžaduje ochotu, lásku a veliké oběti všech zúčastněných, což není vůbec jednoduché.

Senior a rodina

Díky své výchově rodiče do jisté míry sklízají své ovoce.

Pokud je rodinná historie obohacena poměry, ve kterých nechyběla úcta, vlídnost a ochota, často nechybí ani snaha kvalitně spolupomáhat stárnoucímu člověku v poslední etapě jeho života.

Dlouhodobá pobytová služba

- Předmětem činnosti[1] domovů pro seniory je poskytování dlouhodobé pobytové služby těm, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby zejména z důvodu vysokého věku. Služba[2] zahrnuje pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo zajištění podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy a ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, nabídku aktivizačních činností a pomoc při prosazování práv a zájmů.
- Posláním Domovů pro seniory je podpora a udržení soběstačnosti v rámci schopností uživatele[3] a možností poskytovatele. Prostřednictvím svých služeb se tato zařízení snaží pro své klienty vytvořit takové životní podmínky, které se co nejvíce přibližují životnímu standardu běžné populace, a tak usilují o zmírnění jejich sociálního vyloučení.
-
- [1] Na základě registrace sociálních služeb dle § 35 a 49 zákona č. 108/2006 Sb., O sociálních službách
- [2] Sociální služba – soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám v nepříznivé sociální situaci za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení
- [3] Uživatel služeb je osoba, které je sociální služba poskytována

- Důraz je kladen na individuální potřeby jednotlivých uživatelů, na jejich požadavky a práva, s přihlédnutím k fyzickým, zdravotním a psychickým možnostem a schopnostem každého uživatele.
- Cílovou skupinu tvoří senioři pobírající starobní důchodu, jakož i příjemci příspěvku na péči na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.
- V domovech pro seniory přichází do přímého kontaktu s klientem celá řada zaměstnanců. Jejich povinností je zodpovědné naplňování poslání a cílů zařízení, dodržování standardů kvality služeb a pracovních postupů. Je víc než jisté, že jejich osobní ambicí je uživatelům život ulehčit. Jenomže „ulehčit“ nestačí, je třeba stimulovat a podporovat!

- *Všichni pracovníci v domovech důchodců musí mít na mysli, že jejich cílem je pomáhat všem obyvatelům žít podle svých maximálních možností, bez ohledu na stupeň funkčnosti. Ve zkratce možno říct, že každý, kdo je naživu, by měl žít a ne živořit. Cílem pracovníků v gerontologii je pomáhat v tom starým lidem kvalitní, novátorskou stimulující péčí, která respektuje individualitu a hodnotu každého jedince" (Rheinwaldová, 1999, s. 13).*

Cíle uživatele a poskytovatele sociální služby můžeme rozdělit na společné a specifické.

- První skupinu tvoří takové služby, po nichž bývá poptávka hned při podání žádosti o službu sociální péče, druhou takové, které vyplynou až časem.
- **Co očekává senior od života v domově, lze vytušit z jeho motivace k nástupu – většinou počítá s pomocí v oblasti péče o vlastní osobu a nechce být sám.**
- Cíle sociální služby jsou dnes již avizovány na webových stránkách, v podstatě je to nabídka pomoci při poklesu soběstačnosti a aktivní přístup v boji se sociálním vyloučením, samozřejmě není opomíjena ani kvalitní zdravotní péče a společenský program.

Pro každého člověka je důležité mít svůj život pod kontrolou a moci rozhodovat o svých činnostech; uznávat se takový, jaký jsem, a získat pocit důležitosti" (Klevetová, Dlabalová, 2008, s. 70).

- „Domovy pro seniory usilují o sladění svých cílů s cíli uživatelů. Je zde ovšem háček: nabízená, ba i kvalitně provedená péče stojí na našich představách o potřebách starého člověka. Jenomže naše představy o požadavcích a požadavky samy se nemusejí krýt! Opravdu chceme vědět, co tento člověk reálně potřebuje a očekává?
„Zásada nepřehlížet osobní potřeby starých lidí (a nesoustředit se jen na vlastní povinnosti) je nedílnou součástí výchovy pečovatелů a ostatního personálu" (Pichaut, Thareauová, 1998, s. 35). Je třeba přestat vycházet z našich představ o potřebách klientů, přestat myslet na náš časový harmonogram a nenechat se ovládat rutinou, ale naopak otevřeně vnímat (někdy i dešifrovat) signály, které značí, že člověku něco chybí.

- *„Klasické instituce jsou charakterizovány seskupením velkého množství lidí, kteří jsou odkázáni na pomoc péči profesionálů. Jejich život podléhá organizačnímu řádu a je oddělen od vnějšího světa. Odehrává se v určitém stereotypu a v podmínkách deformovaných vztahů mezi lidmi. Žije zde velké množství izolovaných jedinců, kteří se většinou navzájem neznají“ (Janečková, 2007, s. 42).*

Spolurozhodování seniora

- Podle Venglářové (2007, s. 96) má senior od instituce právo očekávat: vypracovaný, vyhodnocovaný a přizpůsobovaný plán péče, z něž je patrné, že může spolurozhodovat o svém životě, že jeho pohyb ani jakékoli kontakty s okolím nebudou nijak omezovány, že péče o něj bude odborná.
- *„I staří lidé mají svůj vnitřní svět, který je bohatý podle toho, jaké byly jejich životní prožitky. Pokud si tento fakt uvědomíme a začneme vnitřní život starých lidí respektovat, jsme na cestě k toleranci a úctě“ (Pichaut, Thareauová, 1998, s. 19).*

Celost, celistvost lidského života znamená zejména čtyři věci:

- *„Poznání pravdy příběhu, kterým byl můj život jako celek*
 - *Smíření s tím, co bylo a jak bylo – uzavřít to, odpustit a přijmout odpuštění, být připraven v míru odejít.*
 - *Domov – je čas pochopit, kde mám své kořeny, kam patřím, čeho jsem částí: kterého kraje, kultury, národa – snad i Země a vesmíru*
 - *Moudrost, kterou lze najít ve filozofii a ve víře – včas, dokud rozum nevyhasne, se má starý člověk naplno otevřít tomu nejlepšímu, co ho chce oslovit.“ (Říčan, 2005, s. 277)*

Hledání útěchy

- Útěchu lze nacházet v Bohu. Přestože současní senioři prožili velkou část svého života v ateistickém duchu a spirituální nauky byly potlačovány, dětství se často odvíjelo ve víře jejich rodičů. Toto období znovu nabízí návrat ke ztracené víře, velmi často hovoří tito lidé o tom, že vztah s Bohem nabyl jiných, opravdových rozměrů.
- Neméně důležité jsou vztahy s rodinou. Emocionální funkce rodiny je jedinečná a nezastupitelná. Pokud je rodina dysfunkční a neposkytuje svým členům uspokojování potřeb podpory, pomoci a přijetí, pak se senior trápí a v domovech důchodců čeká nekonečné hodiny i dny na návštěvu nebo alespoň telefonát, spílání rodiny nad nedostatkem času bývá běžným jevem.
- *„Převážná část starých lidí svůj pozitivní vztah k životu opírá jen o drobné radosti a malá sociální pohlazení. Stáří je těžké, pro některé lidi dokonce nesmírně těžké. Je na nás pochopit a objevit odpověď, proč je stáří pro mnoho lidí tak těžké a nepřijatelné. Domnívám se, že tento pocit pramení z nedostatku času pro starou generaci. Staří sledují spěchající běh života a uspěchanost svých dětí a netroufají si je zdržovat. Prarodiče to odsuzuje k pocitům opuštěnosti a vede je to k myšlenkám, že stáří je k ničemu“* (Klevelandová, Dlabalová, 2008, s. 80).

Plánování služby

- **principy autonomie**
 - **nezávislosti**
 - **integrace**
 - **partnerství**
 - **subsidiarity**

- Pro zvýšení kvality života seniorů v institucionálních zařízeních je nutno zajistit otevřenost celého zařízení, ale i profesionálního personálu.
- Služby musí zajistit pocit bezpečí, a to na vyšší než jen základní úrovni.
- Klient jakéhokoli věku by měl mít právo posledního slova při určování povahy sociální péče a péče o jeho osobu.

- Před nástupem do pobytové instituce a v době pobytu v ní se seniorů výrazně dotýkají standardy kvality sociálních služeb [1] 1 až 8, které stanoví mantinely mezi samotným poskytovatelem, t. j. domovem pro seniory, a jeho uživatelem. Standardy formulují ověřitelná kritéria kvality, která musejí poskytovatelé sociálních služeb splnit, říkají uživatelům služeb a jejich rodinám, co mohou očekávat; zřizovatelům dávají konkrétní informaci o úrovni sociálních služeb. Za celé období pobytu v takovém zařízení se dotknou každého klienta, některého výjimečně, některého až periodicky. Seniori jsou s nimi průběžně seznamováni, a to už v době, kdy nástup do domova pro seniory teprve zvažují.

- [1] Standardy kvality sociálních služeb doporučené MPSV od roku 2002 se staly právním předpisem závazným od 1.1.2007., Znění kritérií Standardů je obsahem přílohy č. 2 vyhlášky MPSV č. 505/2006 Sb., prováděcího předpisu k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění.

Standards (k prostudování)

- Standard č. 1 až 8 se týká oblasti procesní (vztahů mezi uživatelem a poskytovatelem), standard č. 9 až 10 oblasti personální a standard č. 11 až 15 oblasti provozní.
- Individuální plánování^[1] služby, jež upravuje standard číslo 5, umožní nalezení výhodnějšího řešení nepříznivé sociální situace uživatele; přináší příležitost předejít možným rizikům, popř. se na rizika připravit. Plánování musí zohledňovat osobní představy a potřeby starých lidí, a to tak, aby jim služba umožnila vést běžný způsob života. Vytváření plánu, vstřícného k seniorovi i k plánujícímu subjektu samému, nebude rozhodně jednoduché či přímočaré, může však výrazně napomoci k oboustranně zdárnému průběhu pobytu. Na sestavování individuálního plánu se podílí veškerý pečující personál sociálního zařízení – pracovníci v přímé péči, aktivizační pracovníci, sociální pracovníci; každá organizace jej má zpracován v písemné podobě.
- Metodický pokyn č. 91 (2011, s. 4-7) uvádí:
- **Individuální plánování je proces**, jehož úkolem je zkoumání situace, plánování podpory, realizace plánu poskytování podpory, vyhodnocování a stanovení nových cílů.
- Individuální plán zahrnuje: **Osobní profil uživatele**, který bezprostředně po přijetí nového uživatele do instituce sestaví společně sociální pracovník a pracovník v přímé péči, se všemi jeho základními charakteristikami a prvotním osobním cílem.
- **Adaptační plán** je přehledný záznam potřeb, přání, schopností a možností uživatele po dobu obvykle tří měsíců od nástupu uživatele služby do zařízení a slouží jako podklad pro vypracování individuálního plánu.
- **Individuální plán péče** je písemně stanovený postup práce s uživatelem, včetně metod a potřebných pomůcek. Tento dokument ukazuje možnosti, dovednosti, zájmy a cíle uživatele. Je vypracován na míru každému uživateli a pro personál zařízení je závazný. Jeho součástí je: **plán rizik** - sběr dat v průběhu pobytu uživatele v zařízení s ohledem na nutnost přistoupit k použití restrikce, sestavování a vyhodnocování osobních cílů. **Osobní cíl** vyjadřuje přání a potřeby, kterých chce uživatel prostřednictvím sociální služby dosáhnout, zahrnuje jednotlivé kroky a zdroje samotného uživatele i zařízení. **Denní záznamy** obsahují každodenní předávání informací o aktuálním stavu uživatele a o péči o něj, specifika služby jsou předávána mezi jednotlivými pracovníky ústní i písemnou formou.

^[1] Individuální plánování služby patří k základním povinnostem poskytovatelů sociálních služeb uvedených v odst. f) a h) § 88 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Životní příběh seniora

- prostor pro sociálního pedagoga (Švábová)

Péče o starého člověka není jen
v uspokojování jeho tělesných potřeb a
zachovávání fyzické kondice;

**vzniká zde místo pro pracovníka,
který dovede s člověkem
pracovat v kontextu jeho
biografické historie – individuální,
regionální či kolektivní.**

- *„Tento ošetrovatelský model, obsahově zaměřený na poskytování ošetrovatelské péče seniorovi se zaměřením na jeho psychiku a motivaci, která je hybnou silou pro mobilitu klienta, je směrodatným pro budování nových alternativních koncepcí v sociální politice a v péči o seniorskou generaci. Je to institucionální péče s lidskou tváří. I starý člověk má právo na psychickou rehabilitaci, a ne jen na rehabilitaci fyzickou“ (Procházková, 2010, s. 23).*

Spolupracující tým pracovníků domova seniorů

- Čadkovská-Svejková (2008, s. 64) Takový tým však musí čelit i řadě problémů, jejichž původcem jsou odlišnosti v oblasti motivace k pomoci, různé vzdělání nebo postavení pečujících a také nechtít naslouchat podstatně odlišným názorům na péči o klienty.
- *„Záleží jen na nás, abychom si udrželi pevnou pracovní pozici, chtěli znát své kompetence, přijali zodpovědnost za své jednání i konání. A dokázali spolupracovat s ostatními v týmu, neboť naše profese si to nesmírně žádá“* (Klevetová, Dlabalová, 2008, s. 171).
- Důležité jsou pojmy koordinace a kooperace. *„Koordinaci můžeme definovat jako vzájemné sladění podmínek individuálních činností směřující k individuálním cílům“* (Rezáč, 1998, s. 85). Jde tedy o součinnost, která eliminuje konflikty pramenící z křížení cest.
- *„Kooperaci bychom zase mohli označit za společnou cestu ke společnému cíli“* (Rezáč, 1998, s. 86). Tedy

- **Zvládání životních situací se pro ně totiž stává úkolem čím dál náročnějším, jejich adaptabilita klesá.**
- **Péče pomáhajících jim má nabídnout takové životní podmínky, které budou co nejvíce připomínat život doma nebo život v předcházejícím životním období, popřípadě jim pomohou adaptovat se na nové prostředí tak, aby změněná životní situace byla co nejméně zatěžující.**

Sociální pedagog a senioři

- **Probudit v seniorovi odhodlání**
 - **Jednat**
- **Reflektovat schopnosti a dovednosti**
- **Stanovit, doporučit a řídit – sociálně pedagogický kontext.**

Týmová práce pracovníků DS

- *„Důležitý je týmový přístup k práci. Všechny profesní skupiny se musí podílet na plánu péče, který je vypracován pro každého jednotlivce. Terapeuticko-zábavné činnosti se zaměřují především na silné stránky jedince, které se snaží podporovat a využívat. Snižující úzkost, depresi a frustraci ze zdravotních či sociálních situací, ve kterých se starý člověk nachází. Je třeba mít na mysli, že stáří není nemoc, a proto nesmíme přistupovat ke starým lidem a priori jako k nemocným a tak s nimi jednat (Rheinwaldová, 1999, s. 13).*

Úkol sociálního pedagoga

- Podpora
 - Spolupráce
 - Vytvářet atmosféru
 - Dát seniorovi čas
- Profesionální vedení seniora

„...v sobě najít prostor, kterým by se mohl otevřít spolupráci s klientem, sám se otevřít klientovi jako spolutvůrci, být vstřícný klientově úloze v tomto společném tvoreni“ (Ulehla, 2009,

Komunikovat

- Komunikace verbální, neverbální i nonverbální dává každé lidské bytosti možnost překonávat samotu, skrze ni je možné oživit minulé zkušenosti zamčené v životním příběhu, díky ní můžeme plánovat vize budoucnosti.
- *„Správný přístup je tudíž asi tento: realismus, který není rezignací, optimismus, který není iluzí“ (Pichaud, Thareauová, 1998, s. 25)*

Doprovázení

- Doprovázení znamená nejspíše zastavit se a přizpůsobit, následovat uživatele v jeho vyprávění všude a ve všem.
- Při doprovázení není naše místo vedle starého člověka, ale kousek za ním, nenavrhneme řešení, nemáme návrh ani se situace neujímáme, ale společný čas necháme plně v režii klienta.
- Dopřejeme mu dostatek prostoru pro vyjádření a vyslovení jeho trápení.

„Není na nás, abychom jednali, ale abychom se starým člověkem nechali vést“ (Pichaud, Thareauová, 1998, s. 132).

Společné mlčení a síla dotyku

- Společné mlčení, jež může být výmluvnější než všechna slova,
- Druhým je síla dotyku. *„Dotek je významným prvkem v komunikaci. Dotýkat se je základní lidská schopnost. Doteky se k nám dostává spousty impulzů ze zevního prostředí, ale také my můžeme pomocí doteků komunikovat s okolím. Doteky mají v životě člověka různé role a významy (Friedlová, 2007, s. 36).*

Poradenství

- Stává se, že by klient rád dosáhl svých cílů, že je pln odhodlání, jsou tu však překážky, které mu v tom brání.
- *„Pomoc se rozvíjí na základě klientova přání, jímž míří k rozvinutí vlastních možností...Přeje si odstranit to, čemu nerozumí a co mu brání rozšířit repertoár možností“ (Úlehla, 2009, s. 37).*

Rozhovor

- Hodnota rozhovoru v očích seniorů narůstá upřímnou ochotou naslouchat a nechat si vyprávět.
- Je třeba mít na paměti, že starší lidé jsou velmi citliví na předstíraný zájem, v takovém případě ztrácejí chuť rozpovídat se a v konverzaci pokračovat.
- Důležitá je trpělivost a klid, dostatek času a ujištění, že slyším a rozumím, důležité je také vyhledat nejvhodnější místo - tiché a chráněné.

Pedagogizace prostředí

- *„Nastává interakce mezi osobou a prostředím, která vede k určitému chování a reakcím organismu. A proto je modifikace prostředím nejrychlejší a nejpůsobivější způsob intervence. Podle změn prostředí bychom mohli předvídat i změny v chování lidí a také kontrolovat následky jeho změn“ (Rheinwaldová, 1999, s. 37).*

Režim seniora

- *„Je nutné implementovat i časový harmonogram dne klienta, jeho zvyklosti a rituály z jeho domova, čímž se snižují patologické symptomy syndromu adaptace klienta a pocity úzkosti a bázně vedoucí ke změnám v chování seniora“* (Procházková, 2010, s. 20).
- Individuální plánování služby, které stále poctivěji vychází z osobních potřeb seniorů, téměř vůbec nerespektuje jejich režimové obyčeje.

Animace

- Podle Pichuda, Thareauové (1998, s. 116) je animace tím nejdůležitějším, čemu je třeba věnovat prvořadou pozornost: úkony, slova, události všedního života animovat, jinak řečeno „oživovat“. Jde o to, aby si uživatelé a personál osvojili schopnost intenzivně prožívat přátelský vztah, ne toliko spoluvykonávat nezbytné úkony všedního dne. Spontánnost a čilost jsou pojmy, které ve skutečně automatizované praxi pomáhají oživovat to zdánlivě nejobyčejnější - kolem nás.
- Sociální pedagog musí umět veškerému personálu objasnit, co znamená pomáhat uživatelům žít, vždyť jde přece o život, ne o utloukání času při uměle vytvářených aktivitách (Svábová, 2011)
- *„Jediný možný způsob, jak realizovat animaci, je vycházet od samotných obyvatel, a ještě lépe od každého jednotlivce zvlášť“* (Puchaud, Thareuová, 1998, s. 120).
- Jedná se o celostní přístup k člověku i k situaci, který na první místo klade individualitu každého jedince, vychází z jeho potřeb a v duchu přátelského prostředí povzbuzuje k životu tím nejjednodušším způsobem, nestojí žádný čas, odráží se v gestech a slovech každého zaměstnance, a to i při těch nejobyčejnějších úkonech (Svábová, 2011)

Aktivizační programy

Cílem aktivizačních programů je ukázat život jako smysluplný.

Jde tu především o stimulaci a udržení fyzické, mentální, společenské a emoční schopnosti každého seniora.

Pestré naplánování účelných činností směřuje jak k jednotlivcům, tak ke skupinám, vždy důsledně akceptuje individualitu každého jedince.

Zaručeně funkční bude právě takový program, který vychází v první řadě z potřeb samotných uživatelů.

Aktivity

- Trénink paměti, vzdělávací činnosti, nácvik orientace, tělesná cvičení, zájmové činnosti, programy s náboženskou tematikou a různé společenské či kulturní akce, aj.
- Dát seniorům příležitost k rozhodování a k zodpovědnosti, musí umět vytvářet možnost ověřování vlastních schopností. Musí být zajištěna určitá pružnost, obměnitelnost dle aktuální situace.
- *„Aktivity jsou, zjednodušeně řečeno, věci, které konáme. Pacienti se jich mohou aktivně zúčastňovat, ale také je jen pasivně pozorovat. Mohou je vykonávat samostatně, ale častěji s ergoterapeutem nebo ve skupině. Aktivity posilují lidskou důstojnost a sebeuvědomění, protože dávají účel a smysl životu člověka obecně, to platí také a zejména pro pacienty s demencí. Aktivity vytvářejí také mezníky času, strukturují den každého jedince“ (Holmerová, Jarolímová, 2007, s. 139).*
- Přiměřenost: plánovaná aktivita nesmí seniory vyčerpávat fyzicky ani psychicky či zhoršovat případné podráždění, proto musí probíhat v klidu a beze spěchu.
- Význam přiměřené aktivizace spočívá v tom, že do jisté míry oživuje ztrácející se schopnosti. Aktivity zaměřené na nácvik a podporu samostatnosti zároveň umožní vhodně vyplnit čas a být v kontaktu s ostatními, což může uživateli vrátit pocit jistoty.

Motivace

- Pracovníci v domovech pro seniory si často stěžují na malý zájem uživatelů o nabízené terapie či aktivity s odůvodněním, že klienti mnohem raději tráví svůj čas vysedáváním po chodbách a nečinným pozorováním okolí.
- Dobrovolné aktivity jsou tím jediným, co je možné v pevném a přísném režimu kontrolovat, odtud motivace k neúčasti.
- Vezměme v úvahu také strach starého člověka z nových situací a nových zážitků.
- Senioři si kladou celou řadu otázek: Obstojím? Nezesměšním se? Budu všemu rozumět?
- Vždy záleží na způsobu pozvání; sociální pedagog by jej měl umět podat tak, aby obnášelo i možnost třeba jen přihlížet, neúčastnit se aktivně, popř. vybrat si k aktivní účasti jen některou z nabízených činností

Terapie

- Jak pro psychickou, tak pro fyzickou rekonvalescenci jsou velmi důležité terapeutické intervence, v domovech pro seniory nápadně podobné aktivizačním programům.
- Vyžadují od sociálního pedagoga přímé a otevřené napojení na klientův biografický příběh k plynulému navázání vztahů. Nejde přitom jen o vztah „já a on“, ale i o pomoc v navazování vztahů se širším okolím, tedy přijímání ostatních uživatelů domova pro seniory.
- *„Celostní přístup musí přednostně zkvalitnit komunikaci, pro kterou nutně potřebujeme čas, který často není v praxi dostupný, který péče ztrácí v takzvané pseudo-medicínské péči a péči lékařské“ (Procházková, 2010, s. 23).*

Reminiscence

Vzpomínky a vzpomínání jsou přirozenou duševní činností člověka.

Vybavovat si je a vyprávět znamená rozpovídat se o sobě samotném.

Vybízet starého člověka k vypravování a k rozkrývání jeho životního příběhu je snadné, stačí jen udělat si čas a poctivě naslouchat.

Mediace

- Metoda mediace má význam všude, kde se odborný pracovník setkává s uživatelem a uživatel zase s dalšími uživateli.
- Mediace v domovech pro seniory stále ještě nenašla své pevné místo. *„Právě zařazení mediace do metodické výbavy pracovníka v sociálních službách by mohlo řadě uživatelů v řešení jejich náročných životních, které s sebou nese konflikt jako nedílnou a smutnou samozřejmost“* (Růžička, 2010, s.18).
- Metoda mediace bude vždy potřebná především při řešení problémů senior versus rodina či senior versus úřady a problémů vznikajících tam, kde senioři společně sdílejí jeden pokoj.
- Ke konfliktům dochází velmi často, vyžadují velkou dávku nezaujatosti a potlačení sympatií, k jejich zvládnutí je třeba velké dávky trpělivosti, odbornosti a diplomacie.

Společné zájmy

- Zásadním cílem je sblížit obyvatele Domova vytvořením společných zájmů a cílů. *„Důležitá je skupina a to, čím žije – čím může každý přispět a co může ve skupině nalézt“* (Pichaut, Thareauová, 1998, s. 121).
- Vrstevníci spoluvytvářejí svět v dětství, dospívání i ve stáří, mají obdobné zkušenosti i starosti. Hledání opory ve skupině usnadňuje sociální kontakt a posiluje pocit akceptace, staří lidé tak mohou cítit generační solidaritu, neboť vrstevníci starému člověku více rozumějí.

Sociální pedagogika nachází své místo právě v oné novátorské a stimulující péči.

Umí SP nacházet optimální formu pomoci starému člověku v jeho životě, smysluplně usměrňovat vlivy prostředí, uvolňovat v člověku jeho lidský potenciál a nabídnout mu důstojný život? Je v jejích silách ovlivnit proces založený na spolupráci, zohledňovat individualitu člověka, aktivizovat seniora k chuti „mít věci pod kontrolou“, hledat potřeby člověka a určovat kroky k jejich uspokojování, stát seniorovi po boku a podporovat ho při nalézání vlastní integrity?